

Rettsreglene

- De alminnelige reglene om inhabilitet for den offentlige forvaltning er gitt i forvaltningsloven kap. II
- I tillegg er det i kommuneloven § 40 nr. 3 gitt enkelte særregler om inhabilitet for folkevalgte og ansatte i kommuner og fylkeskommuner

Formålet med reglene

Formålet med inhabilitetsreglene er å:

- Sikre korrekte avgjørelser
- Opprettholde tilliten til de som fatter avgjørelsene
- Beskytte beslutningstakerne mot at det sås tvil om deres troverdighet

Hva inhabilitet ikke er

- Å være inhabil er ikke en karakterbrist
- Å være inhabil betyr ikke at man er inkompetent
- Å være inhabil betyr ikke at man mistenkes for å ville ta utenforliggende hensyn
- Å være inhabil betyr ikke at man mistenkes for å være uredelig

Konsekvenser av inhabilitet

- Hvis en inhabil tjenestemann/folkevalgt deltar i forberedelsen av eller i avgjørelsen av en sak, utgjør dette en saksbehandlingsfeil som *kan* føre til at vedtaket er ugyldig.
- Et vedtak som lider av en saksbehandlingsfeil er likevel «*gyldig når det det er grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold*», jfr. forvaltningsloven § 41.

Hvem omfattes av reglene om habilitet

Etter forvaltningslovens § 6 første ledd gjelder habilitetsbestemmelsene for:

«offentlig tjenestemann».

Offentlig tjenestemann er definert i:

forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav d:

«en embetsmann eller annen som er ansatt i statens eller en kommunes tjeneste»

- Etter forvaltningsloven § 10 gjelder habilitetsreglene også for:
«enhver annen som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan»

Inhabil etter § 6 første ledd – hvis du

- Er part i saken
 - Er i slekt eller svogerskap med part i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinje så nær som søsken
 - Er eller har vært gift, er forlovet med eller er fosterfar, fostermor eller fosterbarn til en part
 - Er verge eller fullmektig for en part
 - Er leder eller har ledende stilling i, eller er medlem av styret eller bedriftsforsamling for
 - 1. et samvirkeforetak eller en forening, sparebank el. stiftelse som er part i saken, eller
 - 2. et selskap som er part i saken.
- Det gjelder likevel ikke for person som utfører tjeneste eller arbeid for et selskap som er fullt ut offentlig eid og dette selskapet alene eller sammen med andre tilsvarende selskaper eller det offentlige, fullt ut eier selskapet som er part i saken.

Inhabil etter § 6 annet ledd

Når det foreligger andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet

Særegne forhold kan være

- forhold av samme art som 1.ledd bokstav a –e (annet slektskapsforhold, samboere)
- forhold av en annen art enn de som er nevnt i første ledd
 - Spesiell interesse i sakens utfall
 - Konkurransforhold
 - Økonomisk interesse i utfall av saken
 - Andre former for interessefellesskap eller interessemotsetninger (vennskap, fiendskap)

Blant annet skal det legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære **særlig fordel, tap eller ulempe** for ham selv eller noen som han har nær personlig tilknytning til

Det skal også legges vekt på om habilitetsinnsigelser er reist av en part

Konsekvens av at en offentlig tjenestemann er ugild til å tilrettelegge grunnlag for avgjørelse eller til å treffe avgjørelse i forvaltningssak:

- Inhabilitetsgrunner etter §6, første ledd – tjenestemann/folkevalgt skal fratre
- Inhabilitetsgrunner etter §6, annet ledd – skal foreta en konkret helhetsvurdering av om tjenestemann/folkevalgt skal fratre

Eksempel arealplansaker

- **Kommuneplan**

- Antatt at den enkelte grunneier ikke anses som part, men eventuell inhabilitet kan følge av § 6 annet ledd

- **Reguleringsplan**

- Grunneier innenfor planområdet anses som part.
- Eiere av tilgrensende eiendommer vil kunne være inhabile etter § 6 annet ledd (innebære særlig fordel eller ulempe)

Hva må den inhabile avstå fra å gjøre?

- Avstå fra å treffe avgjørelse i saken.

Begrepet avgjørelse favner videre enn vedtak. Beslutninger som ledd i all type forvaltningsvirksomhet, også beslutninger som ledd i saksbehandlingen.

- Avstå fra å tilrettelegge grunnlaget for en sak.

Ikke delta i arbeidet med å utrede eller forberede saken.

Forvaltningslovens §6, tredje ledd – avledet inhabilitet

- Hvis en tjenestemann er inhabil, kan *«avgjørelse i saken heller ikke treffes av en direkte underordnet tjenestemann i samme forvaltningsorgan.»*

Mrk.

- Kan ikke treffe *«avgjørelse»* i saken
- Regelen gjelder bare de som er direkte underordnet den inhabile

Særregler om inhabilitet i kommuneloven § 40 nr. 3

- Inhabilitet inntreffer ikke ved valg til offentlige tillitsverv eller fastsetting av godtgjøring for slike verv
- Deltakelse som ansatt ved behandling av en sak, medfører inhabilitet ved behandling av samme sak som folkevalgt
 - Unntak; årsbudsjett, økonomiplan, kommuneplan, regional planstrategi og regional plan
- Deltakelse som ansatt eller folkevalgt ved behandling av en sak i underinstans, medfører inhabilitet ved behandlingen av samme sak i klageinstans
- Avledet inhabilitet – en direkte underordnet en inhabil ansatt er også inhabil ved behandling og saksforberedelse av klagesak

Avgjørelse av habilitetsspørsmål (1)

- Tjenestemann avgjør selv om han/hun er inhabil
- I kollegiale organer er det organet selv som treffer avgjørelse om et medlem er å anse som inhabil – §8 annet ledd
- Vedkommende plikter å si i fra om forhold som gjør eller kan gjøre han/henne inhabil
- Vedkommende medlem skal fratre og deltar ikke i avgjørelsen
- Skal fortrinnsvis innkalles vararepresentant som skal delta ved behandlingen av habilitetsspørsmålet
- Hvis organet finner at vedkommende er inhabil, trer vararepresentant inn

Avgjørelse av habilitesspørsmål (2)

- Det skal protokolleres når et medlems habilitet er vurdert, jfr. kommunelovens § 30 nr. 4
- Avgjørelsen er ikke et enkeltvedtak, dvs. at kap. IV – VI i forvaltningsloven ikke gjelder
- Ikke plikt til å begrunne avgjørelsen og ikke klageadgang

Inhabil skal fratre ved behandling av saken

- **Forlate plassen sin lokalet**

Når et medlem av et utvalg er inhabil, skal vedkommende forlate sin plass i lokalet. Dersom møtet holdes for åpne dører, kan vedkommende ta plass som tilhører.

- **Gruppemøte**

Det er svært uheldig om en person deltar i den forutgående partipolitiske behandling av en sak vedkommende vil være inhabil til å behandle som medlem av utvalg eller kommunestyre.

Oppsummering

- Det er viktig for tilliten til forvaltningen at habilitetsreglene følges nøye
- Vær ekstra oppmerksom ved behandling av enkeltvedtak, klagesaker og lovlighetskontroll etter kommunelovens §59
- Konsekvensene av ikke å fratre ved inhabilitet kan være at vedtaket blir ugyldig
- Det hefter ikke noe negativt ved en person fordi vedkommende er inhabil ved behandling av en sak
- Reglene skal ikke misbrukes for å slippe konfliktfylte saker